

Utlåtande till riksdagens kulturutskott, 05.02.2026.

Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf

RP 191/2025 rd Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av universitetslagen och yrkeshögskolelagen

Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS tackar för möjligheten att yttra sig gällande RP 191/2025 rd. FSS stödjer propositionens målsättning om att förbättra tillgången till högskoleutbildning för personer som saknar examen eller studierätt. Propositionen är i linje med regeringsprogrammets mål om att höja utbildningsnivån i landet.

Att över 25 procent av studieplatserna årligen beviljas till personer som redan besitter en studierätt eller examen på samma nivå tyder till viss mån på en koncentration av utbildningsresurser, vilket motiverar propositionens syfte att fördela studieplatserna på en bredare mängd individer. Av de 3000 personer som årligen tar emot en ny studierätt samtidigt som de behåller sina tidigare studierätter, uppskattas cirka 1500 frigöras för förstagångssökande till följd av reformen. Detta är en betydande ökning och kan antas förbättra ungas möjligheter att påbörja högskolestudier tidigare. År 2024 antogs endast 43 procent av 18-24 åriga förstagångssökande till kandidatnivå,¹ vilket understryker behovet av reformen.

FSS förhåller sig även positivt till syftet att minska antalet inaktiva studierätter. I propositionen konstateras det att endast cirka 15 procent av dem med flera studierätter aktivt studerar mot flera examina samtidigt, medan majoriteten i praktiken fokuserar enbart på en studierätt eller inte studerar aktivt överhuvudtaget. Att flera personer har en aktiv studierätt kan således antas vara betydligt effektivare resursanvändning. Då flera personer snabbare avlägger en examina gynnas arbetsmarknaden, delvis till följd av ökad tillgång på arbetskraft och delvis eftersom dubbelexamina inte på sikt verkar ge några större fördelar för arbetsmarknaden.

Samtidigt får det inte bli för svårt att byta studieinriktning. Enligt propositionen uppgav tre av fyra personer som senare tog emot en andra studierätt att de inte vid första antagningen hade en tydlig bild av sina intressen eller studieval. För många studerande är omorientering en naturlig del av studievägen, och alla hittar inte nödvändigtvis "rätt" studieinriktning på första försöket. I kombination med det nuvarande antagningssystemet där den sökande förlorar sin status som förstagångssökande då den tar emot en studieplats, kan förändringen höja tröskeln för att byta studieinriktning. Det är även problematiskt att de studerande som i fortsättningen vill "pröva" på ett nytt område blir tvungna att i allt högre grad använda sig av öppen högskoleundervisning. Detta särskilt eftersom maxavgiften per studiepoäng har tredubblats från 15 € till 45 €. Således kan socioekonomiska faktorer antas spela en stor roll för individers möjligheter att pröva olika studieinriktningar i framtiden.

¹ OECD (2025), OECD Economic Surveys: Finland 2025, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/985d0555-en>.

Med detta sagt behöver systemet med förstagångssökande reformeras för att komplettera denna reform. FSS föreslår att systemet förändras så att en studerande under sitt första studieår kan avbryta sina studier utan att gå miste om sin status som förstagångssökande. Den studerande kan endast göra detta en gång, och om denne avbryter en andra gång går statusen som förstagångssökande permanent förlorad. På så sätt bevaras studerandes möjligheter att utforska och hitta "rätt" inriktning, samtidigt som studerande inte i och med denna proposition längre kan sitta på flera studierätter.

Sammanfattningsvis ser FSS propositionen som ett i grunden välmotiverat steg för att förbättra resursanvändningen i högskolorna samt stärka förstagångssökandes ställning. Parallellt med förändringarna behövs dock alternativa mekanismer som stärker flexibiliteten i form av en justering av systemet med förstagångssökande.

Mar Porres, ordförande

Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf

Tilläggsinformation

Politiskt sakkunnig Simon Blomfelt,

simon.blomfelt@skolungdom.com

Lausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle, 05.02.2026.

Finlands Svenska Skolungdomsförbundet FSS rf

HE 191/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta

Finlands Svenska Skolungdomsförbundet FSS kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä HE 191/2025 vp. FSS kannattaa esityksen tavoitetta parantaa korkeakoulutuksen saavutettavuutta henkilöille, joilla ei ole tutkintoa tai opiskeluoikeutta. Esitys on linjassa hallitusohjelman tavoitteen kanssa nostaa maan koulutustasoa.

Se, että yli 25 prosenttia opiskelupaikoista myönnetään vuosittain henkilöille, joilla on jo opiskeluoikeus tai samantasoinen tutkinto, viittaa osaltaan koulutusresurssien keskittymiseen. Tämä puoltaa esityksen tavoitetta jakaa opiskelupaikkoja laajemmalle joukolle. Niistä noin 3 000 henkilöstä, jotka vuosittain ottavat vastaan uuden opiskeluoikeuden samalla kun pitävät aiemmat opiskeluoikeutensa voimassa, arvioidaan uudistuksen myötä noin 1 500 opiskelupaikan vapautuvan ensikertalaisille. Kyseessä on merkittävä lisäys, jonka voidaan olettaa parantavan nuorten mahdollisuuksia aloittaa korkeakouluopinnot aiemmin. Vuonna 2024 vain 43 prosenttia 18–24-vuotiaista ensikertalaisista hakijoista tuli valituksi kandidaattitasolle,² mikä korostaa uudistuksen tarvetta.

FSS suhtautuu myönteisesti myös tavoitteeseen vähentää passiivisten opiskeluoikeuksien määrää. Esityksessä todetaan, että vain noin 15 prosenttia niistä, joilla on useita opiskeluoikeuksia, opiskelee aktiivisesti useampaa tutkintoa samanaikaisesti, kun taas enemmistö keskittyy käytännössä vain yhteen opiskeluoikeuteen tai ei opiskele aktiivisesti lainkaan. Näin ollen se, että useammalla henkilöllä olisi yksi aktiivinen opiskeluoikeus, voidaan nähdä selvästi tehokkaampana resurssien käyttönä. Kun useampi henkilö suorittaa tutkinnon nopeammin, työmarkkinat hyötyvät osin työvoiman tarjonnan kasvun myötä ja osin siksi, että kaksoistutkinnot eivät pitkällä aikavälillä näytä tuovan työmarkkinoilla merkittäviä lisähyötyjä.

Samalla koulutusalan vaihtamisen ei saa muodostua liian vaikeaksi. Esityksen mukaan kolme neljästä henkilöstä, jotka myöhemmin ottivat vastaan toisen opiskeluoikeuden, kertoi, ettei heillä ensimmäisessä valinnassa ollut selkeää kuvaa kiinnostuksen kohteistaan tai opintovalinnoistaan. Monille opiskelijoille uudelleensuuntautuminen on luonnollinen osa opintopolkua, eikä kaikille välttämättä löydy ”oikea” ala ensimmäisellä yrittämällä. Yhdessä nykyisen valintajärjestelmän kanssa, jossa hakija menettää ensikertalaisasemansa ottaessaan opiskelupaikan vastaan, muutos voi nostaa kynnystä vaihtaa koulutusala. Lisäksi on ongelmallista, että opiskelijat, jotka jatkossa haluavat ”kokeilla” uutta alaa, joutuvat yhä enemmän turvautumaan avoimeen korkeakouluopetukseen. Tämä korostuu erityisesti siksi, että opintopisteen enimmäismaksu on kolminkertaistunut 15 eurosta 45 euroon. Näin sosioekonomisten

² OECD (2025), OECD Economic Surveys: Finland 2025, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/985d0555-en>.

tekijöiden voidaan olettaa vaikuttavan merkittävästi yksilöiden mahdollisuuksiin kokeilla eri aloja tulevaisuudessa.

Täten ensikertalaisjärjestelmää on uudistettava tämän uudistuksen täydentämiseksi. FSS ehdottaa, että järjestelmää muutetaan siten, että opiskelija voi ensimmäisenä opiskeluvuotenaan keskeyttää opintonsa menettämättä ensikertalaisasemaansa. Opiskelija voisi tehdä tämän vain kerran; jos hän keskeyttää toista kertaa, ensikertalaisasema menetetään pysyvästi. Näin säilytetään opiskelijoiden mahdollisuudet tutkia vaihtoehtoja ja löytää "oikea" ala, samalla kun tämän esityksen myötä ei enää olisi mahdollista pitää samanaikaisesti useita opiskeluoikeuksia.

Yhteenvetona FSS pitää esitystä lähtökohtaisesti perusteltuna askeleena, jolla parannetaan korkeakoulujen resurssien käyttöä ja vahvistetaan ensikertalaisten asemaa. Muutosten rinnalle tarvitaan kuitenkin vaihtoehtoisia mekanismeja, jotka lisäävät joustavuutta, erityisesti ensikertalaisjärjestelmää tarkistamalla.

Mar Porres, puheenjohtaja

Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf

Lisätiedot

Poliittinen asiantuntija Simon Blomfelt,

simon.blomfelt@skolungdom.com